

2. Богданець-Білоskalенко Н. І., Качак Т. Б. Сучасна українська література для підлітків : огляд останніх років. *Українська мова і література в школах України*. 2017. № 4. С. 21–24.

3. Качак Т. Сучасна українська реалістична проза для підлітків : зміна естетичної парадигми. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. Випуск 67. Частина 2. С. 202–211.

4. Кизилова В. Українська література для дітей та юнацтва : новітній дискурс: навчально-методичний посібник для студ. вищих навч. закл. Старобільськ: Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2015. 236 с.

5. Лушчевська О. Від припущення до визначення: підліткова література / література для юнацтва. *Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. Вип. 3. С. 83–89.

Популяризація читання як напрям державної політики в гуманітарній сфері

*Хорошковська Тетяна Петрівна,
науковий співробітник відділу
навчання мов національних
меншин та зарубіжної
літератури Інституту педагогіки
НАПН України*

khoroshkovska@ukr.net

Читання є одним із головних критеріїв підвищення загального рівня освіченості кожної особистості. Воно має значний вплив на формування і розвиток її інтелектуальних і емоційних якостей. Відомий соціолог і культуролог С. Плотніков, провівши в різних країнах світу низку досліджень, зробив висновок, що людина, яка читає, більш розвинена інтелектуально, здатна адекватно, більш критично оцінювати ситуацію, має розвиненішу пам'ять і активну творчу уяву, краще володіє мовленням, точніше і правильніше формулює власні думки, більш грамотно пише [1, с. 46–58.]. Однак, на сучасному етапі розвитку суспільства спостерігається значний спад інтересу до читання, змінюється роль і місце читання в житті людей.

Так, за результатами всеукраїнського дослідження «Ukrainian Reading Publishing Data 2018» [2], проведеного Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова на замовлення культурно-видавничого проекту «Читомо», цифрового видавництва GUTENBERGZ та за підтримки Українського культурного фонду з 26 жовтня по 1 листопада 2018 року в усіх регіонах України за

винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей, у якому взяли участь 2013 респондентів віком від 15 до 59 років, було зроблено висновок, що кожен третій українець не прочитав жодної книжки за рік. Від 1 до 5 книжок за рік прочитала третина всіх опитаних, від 6 до 10 книжок – 4 % респондентів, від 10 до 25 книжок – 6 %, від 25 до 50 книжок – 4 %, більше 50 книжок – тільки 2 %. Лише кожен 10-й українець читає книжки щодня.

Крім того, результати дослідження засвідчили, що більше читають молодші, освіченіші та заможніші українці. Жінки читають частіше, ніж чоловіки (принаймні кілька разів на тиждень – 33 % і 21 % відповідно).

Найбільш популярними серед українських читачів виявились сучасні детективи (їх обрала для читання 1/3 респондентів), на другому місці – класика (32 %). Один із 4–5 читачів протягом року читав фантастику або фентезі, підручники і навчальні посібники, книжки з психології та саморозвитку, літературу для дітей і підлітків, любовні романи, сучасні романи та наукові чи науково-популярні видання. Найменшою популярністю користувалися комікси та графічна проза.

За даними дослідження, кожен четвертий українець читає книжки 1–2 години впродовж дня, майже стільки ж читають від півгодини до години. Приблизно кожен восьмий респондент зазначив, що читає понад 2 години на добу, і лише 3 % читають щодня по кілька хвилин. Найбільше часу приділяють читанню мешканці великих міст, менше читають жителі малих і середніх міст, ще менше – сіл. Люди з вищою освітою читають найбільше (58 % понад годину на добу).

Кожен п'ятий опитаний щодня або кілька разів на тиждень читає книжки дітям, кожен десятий – кілька разів на місяць, кожен двадцять п'ятий – кілька разів або раз на рік. І кожен сьомий не читає дітям книжки ніколи. Помічено, що люди, які частіше читають самі, частіше читають і дітям.

4 % опитаних щодня користуються електронними та аудіокнижками, 11 % – кілька разів на тиждень, 2/3 ніколи не читали/слухали електронних чи аудіокнижок. Чим молодші респонденти, тим частіше вони слухають аудіокниги: частка їх зростає від 10 % серед 46–59-річних до 28 % серед 15–25-річних. 2/3 опитаних, які ніколи не читали (не слухали) ні друкованих, ні електронних, ні аудіокнижок, найчастіше пояснюють це відсутністю потреби чи бажання. Ще 11 % респондентів причиною назвали вартість, 7 % – відсутність хороших, цікавих, якісних і корисних книжок. Майже кожна третя людина, яка ніколи не читала книжок, зазначила, що в дитинстві їй не читали батьки.

Отже, як бачимо з результатів проведеного дослідження, проблема читання є не лише педагогічною, а й соціальною, загальнодержавною проблемою.

Усвідомлення того, що ставлення до читання в суспільстві змінилось, значно знизився інтерес до цього виду діяльності, у багатьох розвинених країнах світу стало поштовхом до популяризації читання. Так, почали прийматися національні й регіональні програми підтримки й розвитку читання, зокрема:

- «Культурний рюкзак» у Норвегії – державна програма, що має на меті ознайомити учнів початкової і середньої школи з усіма видами мистецтв, у тому числі з літературою (читанням);

- «Велике читання» («Big Read») у Великобританії та США – програма, заснована у 2003 році з метою популяризації читання кращих книг, що входять до списку «Top 100 book»;

- «Bookstart» («Стартуємо з книгою») – урядова програма Великобританії, мета якої – допомогти батькам почати читати й обговорювати книги разом із малюками, починаючи від народження;

- «Language pilots» у Швейцарії – спеціальні програми для залучення до читання імігрантів;

- «Народна програма розвитку читання» у Польщі, яка почала діяти в січні 2014 року і розрахована на найближчі 6 років;

- Національна програма підтримки і розвитку читання на період до 2020 року в Російській Федерації, що передбачає створення в країні атмосфери, що читати – це модно і престижно.

Державні й регіональні програми підтримки та розвитку читання є також в Австралії, Бельгії, Данії, Індії, Казахстані, Канаді, країнах Балтії, Нідерландах, Німеччині, Сингапурі, Південній Кореї, Франції, Японії та ін. країнах. Крім того, проблемами читання опікуються громадські організації, фонди, приватні особи, бібліотеки.

В Україні в останні десятиріччя також активно проводяться фестивалі, конференції, конкурси, акції, виставки, присвячені проблемам дитячого читання, реалізуються тематичні програми, здійснюються соціологічні дослідження. Серед них – національний проект «Україна читає дітям», проект підтримки дитячого читання «ВагаВоока. Простір української дитячої книги», всеукраїнська кампанія підтримки читання «Книгоманія», конкурси «Найкращий читач України», «Кращий читач року», книжковий ярмарок «Форум видавців – дітям», благодійна акція «Подаруй дитині книжку», «Літературно-мистецький проект «Велике читання Україна, США: читаємо одну книгу», науково-практична конференція «Дитина читає...» та низка інших.

Ще більше заохотити українців до читання, підвищити рівень читацької компетентності населення покликане запровадження програми підтримки й розвитку читання на загальнодержавному рівні. Тому підтримка й розвиток читання має стати одним із пріоритетних напрямків реформування сучасної освіти України.

Використана література

1. Плотников С.Н. Читательская культура в России. Homo legens: памяти С.Н. Плотникова (1929–1995) : сб. науч. тр. Москва : Дом интеллект. книги, 1999. С. 46–58.

2. Читання в Україні. URL: <http://data.chytomo.com/chytannya-v-ukraini/> (дата звернення: 05.09.2019).